

УДК 159.9.072.422
DOI <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2020-1-19>

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА ПСИХОКОРЕКЦІЇ РЕВНОЩІВ У ШЛЮБНИХ ПАРТНЕРІВ

Петяк О. В.

*аспірант кафедри психології та педагогіки
Хмельницький національний університет
вул. Інститутська, 11, Хмельницький, Україна
orcid.org/0000-0002-0635-493X
lenapetyak@gmail.com*

Ключові слова: авторська програма «Антиревнощі», апробація, психокорекція, ревнощі, шлюбні партнери.

У статті апробаційного характеру йдеться про новизну, особливості розробки та впровадження авторської програми психологічної корекції ревнощів шлюбних партнерів під назвою «Антиревнощі». Програма була створена на основі корекційного впливу на ті особистісні якості респондентів, які визначені як чинники виникнення досліджуваного явища. Вона складається з базових інформаційних лекцій, тренінгів і самостійної домашньої роботи. Перший тренінг додатково містить вступну лекційну інформацію про феномен ревнощів, міфи та стереотипи, особливості, форми прояву та негативний вплив, який вони можуть чинити у стосунках шлюбних партнерів. Загальна тривалість участі – п'ять тижнів по одному комбінованому занятті на тиждень протягом 5 год. Метою авторської психокорекційної програми є робота із власними переживаннями та запитам клієнтів – шлюбних партнерів, котрі перебувають у «нересурсному» стані та страждають від ревнощів. Загалом, робота над програмою «Антиревнощі» мала таку послідовність: розробка лекцій, тренінгів і теоретично-практичних домашніх завдань; формування контрольної та експериментальної груп, безпосередня реалізація програми та спостереження за перебігом її апробації; повторний діагностичний зріз рівня ревнощів шлюбних пар; емпіричний аналіз отриманих результатів із метою з'ясування ефективності програми.

Під час застосування психологічної комбінованої програми «Антиревнощі» здійснювався психокорекційний вплив на чинники негативного прояву ревнощів у шлюбних партнерів, зокрема респонденти працювали зі стресами, самооцінкою, сімейною тривогою, агресією та на завершення – із почуттям кохання, вдячності. За допомогою t-критерію Стьюдента була визначена та підтверджена статично дієва ефективність авторської програми. Діагностика рівня ревнощів шлюбних партнерів після запровадження цієї програми в експериментальній групі показала достовірне зниження гостроти (високого рівня) загальних ревнощів ($M_x=19,25$ – до апробації програми «Антиревнощі», $M_x=13,05$ – впровадження програми психологічної корекції).

З огляду на достовірну ефективність запропонованої програми психокорекції ревнощів аналізується можливість і перспективи її запровадження в роботу практичних психологів, сімейних консультантів, тренерів особистісного зростання, співробітників соціальних центрів сім'ї та молоді, а також у програму навчальної, теоретично-практичної підготовки майбутніх психологів тощо.

AN EXPERIMENTAL PROGRAM FOR THE PSYCHOLOGICAL CORRECTION OF JEALOUSY IN MARRIAGE PARTNERS

Petyak O. V.

Postgraduate Student at the Department of Psychology and Pedagogy

Khmelnytskyi National University

Institutska str., 11, Khmelnytsky, Ukraine

orcid.org/0000-0002-0635-493X

lenapetyak@gmail.com

Key words: *author's program "Anti-jealousy", approbation, psychological correction, jealousy, marriage partners.*

The article of approbation character speaks about the novelty, the peculiarities of the development and implementation of the author's program of psychological correction of jealousy of marriage partners, called "Anti-jealousy". This program was created on the basis of corrective influence on those personal qualities of the respondents, which are defined as factors in the occurrence of the phenomenon under study. It consists of basic informational lectures, trainings and independent homework. The first training additionally contains introductory lecture information about the phenomenon of jealousy, myths and stereotypes, features, forms of manifestation and the negative impact that they can have in the relationship of marriage partners. The duration of participation is five weeks, one combined lesson per week for 5 hours. The purpose of the author's psychocorrective program is to work with their own experiences and the needs of clients – marriage partners who are in a "non-resource" state and suffer from jealousy. In general, the work on the program "Anti-levy" had the following sequence: development of lectures, trainings and theoretical and practical homework assignments; formation of control and experimental groups, direct implementation of the program and monitoring the progress of its approbation; repeated diagnostic cut of the level of jealousy of married couples; empirical analysis of the results obtained in order to determine the effectiveness of the program.

When using the psychological combined program "Anti-jealousy", psychocorrective influence on the factors of negative manifestation of jealousy in marriage partners was carried out, in particular, the respondents worked with stress, self-esteem, family anxiety, aggression and, finally, with a feeling of love and gratitude. Using the Student's t-criterion, the statically effective efficiency of the author's program was determined and confirmed. Diagnostics of the level of jealousy of marriage partners after the introduction of this program in the experimental group showed a significant decrease in the severity (high level) of general jealousy ($M_x = 19.25$ – before testing the program "Anti-jealousy", $M_x = 13.05$ – the introduction of the program of psychological correction).

Despite the reliable effectiveness of the proposed program of psychocorrection of jealousy, the possibility and prospects of its implementation in the work of practical psychologists, family consultants, personal growth coaches, employees of social centers for family and youth, as well as in the educational, theoretical and practical training of future psychologists are considered.

Постановка проблеми. Міждисциплінарний характер ревнощів пояснюється зростанням уваги науковців різних галузей до вивчення цього феномену. Водночас ми спостерігаємо певну методологічну невизначеність і поверховість у вивченні ревнощів як системного, структурно-динамічного феномену особистості. Психологічна складність поняття ревнощів шлюбних партнерів визна-

чила різноманітність практичних і теоретичних підходів до їхнього вивчення. У дослідженнях психології шлюбу та сім'ї позначені деякі підходи до розгляду ревнощів шлюбних партнерів (О.С. Васильєва, І.М. Каминін [1, с. 147], П. Куттер [2, с. 110], Е.Е. Лінчевський [3, с. 95], Є.М. Потапчук [4, с. 148], Є.І. Терент'єв). Також вивчалися окремі особливості особистості, схильної до

проявів ревнощів (А. Адлер [5, с. 30], Т.М. Данилова, Н.В. Дмитрієва [6, с. 59], Ц.П. Короленко [7], Д.М. Пуергас [8], З. Фройд [9], Е. Фромм [10], К. Хорні [11, с. 180]). Автори зверталися також до розгляду феноменів, що порушують стосунки шлюбних партнерів. Виявлено психологічні особливості подружньої невірності, зради, її різновиди, фактори виникнення (Т.Ф. Велента, Н.І. Оліфірович, В.А. Сисенко, В.В. Солодников, І.М. Хмарук).

Завдання психокорекції ревнощів містять в основі необхідність осмислення цього почуття як цілісного феномену в руслі рефлексії низки різних наук, насамперед філософії, соціології та культурології. Основоположні уявлення про ревнощі сформульовані ще в період античності. Сократ вбачає в ревнощах складне й суперечливе душевне почуття, суміш страждання і задоволення [14, с. 54]. На цю амбівалентність ревнощів, її генетичний зв'язок як зі злом, так і з благом надалі вказували також Платон і Аристотель. Інша традиція представлена у стоїків, які визначали ці пристрасті безрозсудними, ірраціональними поривами.

У періоді Середньовіччя та Відродження ревнощі розглядалися здебільшого як амбівалентне явище. В Августина Блаженного, Ф. Аквінського [12], Дж. Бруно, Е. Роттердамського, М. Монтеня ревнощі описувалися в тісному зв'язку з любов'ю (в широкому сенсі), а неоліком визначалися надмірні ревнощі.

У роботах західноєвропейських мислителів Нового часу К. Гельвеція, Т. Гоббса, Р. Декарта, І. Канта, Ф. де Ларошфуко, Б. Мандевіль, Ш. Монтеск'є, Б. Паскаля, Б. Спінози, Д. Юма, де зустрічається аналіз цього явища, розглядаються форми його проявів і можливості дослідження. Основною тенденцією цього етапу є переважне трактування ревнощів як асоціального, ірраціонального афекту і заклик до його приборкання за допомогою розуму.

Особливий інтерес до ревнощів спостерігається серед представників західноєвропейського ірраціоналізму XIX–XX ст. А. Шопенгауер досліджував ревнощі у зв'язку з метафізикою статевої любові, Ф. Ніцше вписав ревнощі в більш широкий контекст складного соціально-психологічного явища моралі. Психологічні механізми виникнення ревнощів досліджувалися у психоаналізі З. Фройдом, К.-Г. Юнгом, Е. Фроммом та ін. Екзистенціальні характеристики цього почуття осмислені С. К'єркегором, Ж.-П. Сартром, А. Камю, Х. Ортега-і-Гассетом, К. Ясперсом. Певні парадоксальні й амбівалентні смисли ревнощів як сучасного феномену розкриваються у Ж. Бодріяра, Ж. Дерріди, Ж. Дельоза, Ф. Гваттари. Окремі спостереження із приводу ревнощів

зустрічаються також у Дж. Ролз, В. Татаркевича, В. Франкла, а також у А. Маслоу, К. Роджерса [13, с. 145].

Варто відзначити, що для всіх названих мислителів проблема ревнощів не була першорядною і розглядалася у зв'язку з іншими проблемами – афектів, почуттів, любові, вад, морального зла тощо. Зарубіжні дослідження ревнощів у Г. Клентон, К. Крістьянсона, А. Пайнза також мають переважно психологічну та культурно-антропологічну орієнтацію [15, с. 238].

Теоретико-методологічний аналіз показав, що сьогодні відсутні цілісні програми дослідження та психологічної корекції ревнощів шлюбних партнерів. Диференціація чинників і спектр статево-вікових особливостей на території сучасної України практично не вивчалися. Саме тому вирішення цього питання у формі розробки й апробації програми психокорекції ревнощів становить актуальність нашого дослідження.

Мета статті полягає в аналізі авторської програми комплексної психологічної корекції ревнощів шлюбних партнерів і представленні результатів її практичної апробації серед відповідної цільової групи респондентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Програма психологічної корекції прояву ревнощів шлюбних партнерів була створена на основі корекційного впливу на ті особистісні якості респондентів, які визначені як чинники виникнення досліджуваного явища [16]. Вона містить у собі базові частини з лекцій, тренінгів і самостійної роботи. Загальна тривалість – п'ять тижнів: одне комбіноване заняття-зустріч на тиждень по 5 год (25 год – 1 500 хв).

Наша робота над створенням і впровадженням психокорекційної програми мала таку послідовність:

- 1) розробка лекцій, тренінгів і теоретично-практичних завдань;
- 2) формування контрольної та експериментальної груп, безпосередня реалізація програми та спостереження за перебігом її впровадження;
- 3) повторний діагностичний зріз рівня ревнощів шлюбних пар;
- 4) емпіричний аналіз отриманих результатів на предмет з'ясування ефективності програми.

Під час застосування психологічної комбінованої програми «Антиревнощі» ми здійснювали корекційний вплив на визначені чинники негативного прояву ревнощів у шлюбних партнерів. Програма складається із 5 блоків-тренінгів, кожен із яких спрямований на роботу з різними чинниками, пов'язаними з ревнощами у сімейних стосунках. Перший тренінг містить вступну лекційну інформацію про феномен ревнощів, міфи та стереотипи, особливості, форми прояву та негативний

вплив, який вони можуть чинити у стосунках шлюбних партнерів.

Метою комбінованої психокорекційної програми є робота із власними переживаннями та запитамі клієнтів – шлюбних партнерів, які перебувають у «нересурсному» стані та страждають від ревнощів.

Нами було визначено, що ця програма актуальна:

- для партнерів, котрі «заплуталися» у своїх почуттях, підозрах, невпевненості та втомилися від руйнівної дії ревнощів;

- для тих, хто хоче екологічно переживати і раціонально застосовувати стратегії емоційного реагування, зазвичай викликані ревнощами;

- для тих, хто хоче отримувати задоволення від кохання, використовувати ревнощі як ресурс, контролювати те, що ховається за «маскою» ревнощів;

- для партнерів, які прагнуть краще зрозуміти себе та свою половинку, відшукати свої слабкі сторони та вдосконалюватися для гармонійного співжиття із коханою людиною.

Під час проходження усіх блоків комбінованої програми «Антиревнощі» учасники зможуть:

1. Дізнатися, що насправді є ревнощами, чому так багато міфів і стереотипів навколо цього явища і чи завжди ревнощі набувають негативного забарвлення.

2. Розібратися у причинах і наслідках ревнощів.

3. Визначити індивідуальний профіль ревнощів, розкласти на компоненти та сформувати власну стратегію подолання їхнього негативного впливу.

4. Отримати інструменти для підвищення особистої ефективності.

5. Позбутися болісних переживань.

6. Повернути собі особисту силу.

7. Поліпшити стосунки з партнером.

У процесі психокорекційної роботи учасники обговорюють такі питання й отримують на них відповіді:

- Ревнощі: психічний розлад або природний захист своїх інтересів і честі?

- Ревнощі. Попередити, не допустити або лікувати?

- Чи можлива психотерапія ревнощів?

- Зберігати чи розривати стосунки, які зіпсувалися ревнощами?

- Чи можу я контролювати та приховувати власні ревнощі?

- Мої ревнощі виправдані та є приводом розлучитися із партнером, який зрадив, чи я фантазую?

- Що приховують мої ревнощі або як мені стати кращим для гармонії нашого шлюбу?

Тренінги проводяться в режимі динамічної групової терапії. Від учасників потрібні:

- максимально можлива відкритість і щирість у роботі, зацікавленість і відповідальне ставлення до виконання завдань;

- прагнення співчувати іншим учасникам і підтримувати їх.

В апробації програми психологічної корекції прояву ревнощів шлюбних партнерів брали участь дві групи респондентів: експериментальна (20 шлюбних партнерів – 10 чоловіків і 10 жінок) та контрольна (аналогічна група учасників – 20 шлюбних партнерів).

На першому етапі апробації нашої програми було проведено діагностику рівня ревнощів шлюбних партнерів за допомогою авторської методики та сформовано 2 групи. До них увійшли учасники з різними рівнями ревнощів [17], що дозволило нам надалі з'ясувати ефективність психокорекційної програми для шлюбних партнерів із різними проявами ревнощів у сімейних стосунках.

Другим етапом запровадження програми «Антиревнощі» було проведення циклу із 5 тренінгів серед респондентів, включених до експериментальної групи. Програма спрямовувалася на корекцію особистісних якостей досліджуваних. Зустрічі тривалістю 5 год (25 год – 1 500 хв) із сімейними парами відбувалися раз на тиждень. Протягом тренінгу шлюбні партнери слухали лекційну інформацію, виконували вправи на корекцію самооцінки, зменшення тривоги та невпевненості, подолання негативного впливу різних видів агресії, вчилися висловлювати свої думки, слухати партнера, знайомилися із прийомами самопомоги, отримали цінні рекомендації з подолання різних сімейних негараздів. Ми намагалися, щоб учасники тренінгу максимально пропрацьовували свої запити, перебували в гарному настрої та комфортному стані, наповнювалися енергетичними ресурсами для самостійної роботи над собою і покращення стосунків із партнерами. Проведення тренінгів дозволило дізнатися суть феномену «ревнощі», зрозуміти прояви різних компонентів (емоційного, поведінкового, когнітивного), розібратися у причинах і наслідках ревнощів. Учасники змогли визначити свої профілі ревнощів і сформувати власну стратегію подолання негативного впливу. Також вони отримали практичні інструменти для підвищення особистої ефективності шляхом позбавлення від болісних переживань і повернення особистої сили. Останній, завершальний тренінг був орієнтований на поліпшення стосунків із партнерами. На ньому учасники підводили підсумки відповідно до здійсненої протягом попередніх зустрічей роботи. Шлюбні партнери ділилися своїми враженнями, очікуваннями та результатами.

Надалі ми проводили визначення ефективності психокорекційної програми «Антиревнощі». Аналіз ефективності здійснювався шляхом порівняння діагностичних показників контрольної та експериментальної групи після завершення всіх тренінгів. Для цього нами був проведений контрольний, повторний, психодіагностичний зріз із метою визначення рівня ревнощів за допомогою авторського опитувальника. Повторне дослідження в обох групах (експериментальній і контрольній) проводилося одночасно через три тижні після завершення останнього тренінгу з метою фіксації ефекту від отриманих шлюбними партнерами на зустрічах вмінь і навичок роботи із ревнощами та їхніми причинами.

Аналіз отриманих результатів учасників контрольної та експериментальної груп, отриманих до та після проведення експериментальної (психокорекційної) частини нашого дослідження, проводився за допомогою визначення t-критерію Стьюдента та представлений у табл. 1. Подані нижче дані експериментального дослідження дозволяють говорити про високу ефективність розробленої нами експериментальної програми психологічної корекції прояву ревнощів у шлюбних партнерів.

Повторний психодіагностичний зріз рівня ревнощів шлюбних партнерів в експериментальній групі показав достовірне зниження гостроти ревнощів загального рівня ($M_x=19,25$ – середній показник експериментальної групи до апробації програми «Антиревнощі», $M_x=13,05$ – середне

значення експериментальної групи після впровадження психолого-педагогічної програми). Результати кореляційного аналізу контрольної групи свідчать, що достовірних змін у ній не відбулося.

Також у нашому дослідженні було важливо з'ясувати наявність достовірних змін окремо для кожного із компонентів ревнощів шлюбних партнерів до та після апробації психокорекційної програми «Антиревнощі». У табл. 2 представлені порівняльні показники рівнів емоційного, когнітивного та поведінкового компонентів ревнощів для експериментальної та контрольної груп, отримані до та після проведення програми корекції.

Проаналізувавши отримані дані по кожному із компонентів ревнощів, ми відзначили таке. До експерименту когнітивний компонент експериментальної групи характеризувався у 30% респондентів високим рівнем, у 45% – середнім, у 25% – низьким. Відповідно, високий рівень когнітивного компоненту ревнощів після апробації програми в експериментальній зменшився на 10%, на 5% зменшився середній рівень, на 15% стало більше респондентів із низьким рівнем. Високий рівень емоційного компоненту перед експериментом продемонстрували 35% досліджуваних, середній – 30%, низький – 35%. Після впровадження психокорекційної програми на 5% стало менше респондентів із високим рівнем емоційного компоненту, відсоток із середнім рівнем не змінився (30%), низьким рівнем стали володіти 40% опитаних. Суттєву різницю ми спосте-

Таблиця 1

Результати рівнів ревнощів контрольної та експериментальної груп після проведення програми «Антиревнощі»

N	Контрольна група «до»		Контрольна група «після»		t	p	Експериментальна група «до»		Експериментальна група «після»		t	p
	M_x	σ_x	M_x	σ_x			M_x	σ_x	M_x	σ_x		
20	19,05	7,27	19,55	7,89	1,19	$\geq 0,05$	19,25	7,21	13,05	5,04	3,14	$\geq 0,01$

Примітки: M_x – середнє значення з вибірки; σ_x – стандартне відхилення

Таблиця 2

Порівняльні показники компонентів ревнощів шлюбних партнерів експериментальної та контрольної груп до та після експерименту (%)

Рівень компонентів ревнощів	Когнітивний		Емоційний		Поведінковий	
	КГ*	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
<i>До експерименту</i>						
Високий	25	30	35	35	50	45
Середній	50	45	35	30	30	35
Низький	25	25	30	35	20	20
<i>Після експерименту</i>						
Високий	30	20	35	30	45	30
Середній	45	40	30	30	35	30
Низький	25	40	35	40	20	40

Примітка*: КГ – контрольна група; ЕГ – експериментальна група

рігали в показниках поведінкового компоненту ревності шлюбних партнерів. Так, до початку експерименту з високим рівнем цього компоненту було виявлено 45% учасників, із середнім – 35%, із низьким – 20%. Після проходження програми «Антиревності» на 15% стало менше респондентів, які проявляли високий рівень поведінкового компоненту ревності (30%), на 5% менше – із середнім рівнем (30%) і на 20% стало більше представників із низьким рівнем поведінкового компоненту – 40%. Аналогічний аналіз контрольної групи показав різницю в рухливості $\pm 5\%$ по компонентах. Більшість показників залишилися на попередніх рівнях, тобто без достовірних змін.

Таким чином, участь експериментальної групи в усіх блоках психокорекційної програми «Антиревності» спричинила перерозподіл загального й окремих показників ревності, зокрема сприяла зменшенню високих рівнів емоційного, когнітивного, поведінкового компонентів ревності шлюбних партнерів. Ми вважаємо, що отримані дані свідчать про суттєву ефективність запропонованої авторської програми, можливість і перспективи її запровадження в роботу практичних психологів, сімейних консультантів, тренерів особистісного зростання, для співробітників соціальних центрів сім'ї та молоді, а також у програму навчальної, теоретично-практичної підготовки майбутніх психологів тощо.

Висновки. Програма психологічної корекції прояву ревності шлюбних партнерів «Антирев-

ності» була створена на основі психокорекційних впливів на особистісні якості досліджуваних. Вона містить базові частини з лекцій, тренінгів і самостійної роботи. Програма реалізовувалася протягом п'яти тижнів: експериментальна група зустрічалася раз на тиждень для роботи тривалістю 5 год. Під час застосування психологічної комбінованої програми «Антиревності» ми здійснювали психокорекційний вплив на визначені чинники негативного прояву ревності у шлюбних партнерів, зокрема працювали зі стресами, самооцінкою, сімейною тривогою, агресією, на завершення – з почуттям кохання, вдячності. За допомогою t-критерію Стьюдента була визначена та підтверджена статично дієва ефективність апробації авторської програми. Діагностика рівня ревності шлюбних партнерів після запровадження нашої програми в експериментальній групі показала достовірне зниження гостроти (високого рівня) загальних ревностей ($M_x=19,25$ – до апробації програми «Антиревності», $M_x=13,05$ – впровадження програми психологічної корекції).

Здійснене нами дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми психокорекції ревності шлюбних партнерів. Ми вважаємо перспективною розробку психолого-педагогічних засад організації роботи з ревностями у системі професійної підготовки майбутніх психологів до сімейного консультування, проектування засобів профілактики високих рівнів ревності у шлюбних партнерів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каминін М.І. Співвідношення показників ревності з типовими проявами поведінки особистості у конфлікті. *Наука і освіта*. 2015. № 10. С. 146–151.
2. Куттер П. Любов, ненависть, заздрість, ревність. Психодіагностика страстей. Санкт-Петербург : Б.С.К., 1998. 115 с.
3. Линчевский Е.Е. Любит – не любит. Москва : Знание, 1984. 112 с.
4. Потапчук Є.М. Вплив ревності на мовленнєву поведінку подружжя. *Психолінгвістика*. 2016. № 19 (1). С. 147–152.
5. Адлер А. Наука жить. Киев : Port-Royal, 1997. 34 с.
6. Дмитриева Н. Причины возникновения и психотерапия ревности. *Актуальные проблемы психологии личности*. 2010. № 2. С. 58–66.
7. Короленко Ц.П. Зависть і ревність с позицій психоаналіза. Інтерпретація сучасної психоаналітичної сказки «Золушка і її сестри». Новосибірськ, 2019. URL: https://samopoznanie.ru/trainings/lekciya_professora_korolenko_cp_zavist_i_revnost_s_pozicij_p/?date=625479.
8. Пуэртас Д.М. Ревность: истоки, виды, способы совладания (борьбы). *У психолога*. URL: https://upsihologa.com.ua/Revnost:_istoki_i_sposob-Puertas.html (дата звернення: 20.03.2020).
9. Фрейд З. О некоторых невротических механизмах при ревности, паранойе и гомосексуализме. URL: <https://psychoanalysis.by/2019/02/14> (дата звернення: 24.01.2020).
10. Фромм Е. Мистецтво любові / пер. з англ. В. Кучменко. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 192 с.
11. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 224 с.
12. Аквинский Ф. Вопрос 28. О следствиях любви. *Сумма теологии* / за ред. С.И. Еремеева. Киев : Экслибрис, 2006. Т. IV, Ч. II-I: Вопросы 1–48.
13. Роджерс К. Психология супружеских отношений. Возможные альтернативы / пер. с англ. В. Гаврилова. Москва : Эксмо, 2002. 288 с.

14. Bringle R.G. Psychosocial aspects of jealousy: A trans-active model. *P. Salovey (Ed.). Psychology of jealousy and envy*. New York : Guilford, 2001. P. 103–131.
15. Edalati A., Redzuan M. The relationship between jealousy and aggression: a review of literatures related to wives' aggression. *European Journal of Scientific Research*, 2010. № 39 (4). P. 498–504.
16. Schützwohl A. Sex differences in jealousy: information search and cognitive preoccupation. *Personality and Individual Differences*, 2006. № 40 (2). P. 285–292.
17. Stieger S., Preyss A.V., Voracek M. Romantic jealousy and implicit and explicit self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 2012. № 52. P. 51–55.

REFERENCES

1. Kaminin, M.I. (2015). Spivvidnoshennya pokaznikiv revnoshchiv z tipovimi proyavami povedinki osobistosti u konflikti. [Ratio of indicators of jealousy with typical manifestations of behavior of particularity in confrontation]. *Nauka i osvita – Science and education*. 10. 146–151. [in Ukrainian].
2. Kutter, P. (2008). Lyubov', nenavist', zavist', revnost'. Psihoanaliz stratej. [Love, hate, envy, jealousy. Psychoanalysis of passions]. Sankt-Peterburg: B.S.K. [in Russian].
3. Linchevskij, E.E. (2004). Lyubit – ne lyubit. [Loves – does not love]. Moskva: Znanie. [in Russian].
4. Potapchuk, E.M. (2016). Vpliv revnoshchiv na movlennvu povedinku podruzzhya. [Injection of jealousy to the friend's behavior]. *Psiholingvistika – Psycholinguistics*. 19 (1). 147–152. [in Ukrainian].
5. Adler, A. (1997). Nauka zhit'. [The Science of Living]. Kyiv: Port-Royal. [in Russian].
6. Dmitrieva, N. (2010). Prichiny vznikoveniya i psihoterapiya revnosti. [Causes and psychotherapy of jealousy]. *Aktual'nye problemy psihologii lichnosti – Actual problems of personality psychology*. 2. 58–66. [in Russian].
7. Korolenko, C.P. (2019). Zavist' i revnost' s pozicij psihanaliza. Interpretaciya sovremennoj psihanaliticheskoy skazki “Zolushka i eyo syostry”. Novosibirsk. [Envy and jealousy from the standpoint of psychoanalysis. Interpretation of the modern psychoanalytic fairy tale “Cinderella and her sisters”] URL: https://samopoznanie.ru/trainings/lekciya_professora_korolenko_cp_zavist_i_revnost_s_pozicij_p/?-date=625479 [in Russian].
8. Puertas, D.M. (2020). Revnost': istoki, vidy, sposoby sovladaniya (bor'by). [Jealousy: origins, types, methods of coping (struggle)]. *U psihologa – A psychologist*. URL: https://upsihologa.com.ua/Revnost:_istoki_i_sposob-Puertas.html. [in Russian].
9. Freud, S. (2020). O nekotoryh nevroticheskikh mekhanizmah pri revnosti, paranoje i gomoseksualizme. [On some neurotic mechanisms in jealousy, paranoia and homosexuality]. URL: <https://psychoanalysis.by/2019/02/14>. [in Russian].
10. Fromm, E. (2017). Mistectvo lyubovi. [The art of love]. Harkiv: Knizhkovij Klub “Klub Simejnogo Dozvillya”. [in Ukrainian].
11. Horney, K. (2002). Nevroticheskaya lichnost' nashogo vremeni. [The neurotic personality of our time]. Sankt-Peterburg: Piter. [in Russian].
12. Akvinskij, F. (2006). Vopros 28. O sledstviyah lyubvi. Summa teologii. [Question 28. On the consequences of love. Summa Theology]. Kiev: Ekslibris. 1–48. [in Russian].
13. Rogers, K. (2012). Psihologiya supruzheskih otnoshenij. Vozmozhnye al'ternativy. [Psychology of conjugal relations. Possible alternatives]. Moskva: Eksmo. [in Russian].
14. Bringle, R.G. (2011). Psychosocial aspects of jealousy: A trans-active model. In P. Salovey (Ed.). *Psychology of jealousy and envy*. New York: Guilford. 103-131. [in English].
15. Edalati, A., Redzuan, M. (2010). The relationship between jealousy and aggression: a review of literatures related to wives' aggression. *European Journal of Scientific Research*. 39 (4). 498–504. [in English].
16. Schützwohl, A. (2016). Sex differences in jealousy: information search and cognitive preoccupation. *Personality and Individual Differences*. 40 (2). 285–292. [in English].
17. Stieger, S., Preyss, A.V., Voracek, M. (2012). Romantic jealousy and implicit and explicit self-esteem. *Personality and Individual Differences*. 52. 51–55. [in English].